

ZWARTE HOOGLANDERS begrazen de nieuwe natuurgebieden rond het hoogste punt van Nederland. Ze leven in natuurlijk kuddeverband met koeien, stieren en kalveren. Grazend, knabbelend en rondtrekkend door de graslanden en langs de bosranden zorgen ze voor de ontwikkeling van een gevarieerde begroeiing met bloemrijk grasland, ruigte, weelderige hagen en natuurlijk struikgewas. Zo'n begroeiing is een eldorado voor dieren.

LEVEND CULTUURLANDSCHAP
Het Drielandenpark is één van de oudste, bewoonde landschappen van Nederland en zal voor mensen ook altijd aantrekkelijk blijven. Als we het tenminste weten in te richten naar de behoeften van de moderne tijd. In de 21e eeuw wordt het cultuurlandschap in toenemende mate bepaald door

de vraag vanuit de omliggende steden. Spontane natuur en de beleving daarvan gaan een grotere rol spelen, naast waterbeheer en gezonde voedselproductie. Spectaculaire diersoorten doen hun intrede na eeuwen van afwezigheid en vormen een attractie op zich. Verwildering als onderdeel van de hedendaagse cultuur.

Drielandenpark

In het zuiden van Limburg breken spannende tijden aan. Verstedelijking en krimp vormen een nieuwe uitdaging voor het buitengebied. In het Drielandenpark bij Vaals werken stad en platteland samen aan een hedendaags cultuurlandschap met volop ruimte voor natuurbeleving.

Het Drielandenpark is het groene hart van de stedenring Aken, Luik, Maastricht, Hasselt, Sittard en Heerlen. Het is een vriendelijk heuvellandschap met een duizenden jaren oude historie. Naast authentieke dorpjes, graften en holle wegen kent het gebied nog stukjes avontuurlijke wildernis. Snelstromende beken, hellingbossen met lianen, holen van wilde dieren, okergele kalkrotsen en zompige plekken die waterstroompjes voeden op hun weg naar de Maas. Deze natuurlijke elementen maken het Drielandenpark bijzonder aantrekkelijk voor mens, plant en dier.

Om de functies natuur, recreatie, water, wonen en landbouw in het Drielandenpark mee te laten gaan met de tijd, zijn nieuwe investeringen nodig. Gebiedsontwikkeling in de 21-ste eeuw betekent werken aan een hernieuwde afstemming van deze functies. Waar mogelijk moeten ze elkaar versterken. Waar ze elkaar in de weg zitten, moeten we ze ruimtelijk scheiden.

Deze brochure laat een voorbeeld zien van een gebiedsontwikkeling in het meest zuidoostelijke deel van Limburg, midden in het Drielandenpark, in de gemeenten Vaals en Gulpen-Wittem.

RECREATIE EN TOERISME zijn in het Mergelland een belangrijke bron van inkomsten. Het glooiende landschap met zijn bronnen, beken, holle wegen, graften, watermolens, kapelletjes enz is uniek in Nederland. Een nieuwe impuls ontstaat door de ontwikkeling van wandelroutes *of the road*. Struinen door hellinggraslanden, picknicken langs een graft, pootje baden in een bronbeek. Wilde zwijnen spotten, reeën, misschien een hert. Of zelfs een zwarte ooievaar of lynx in het vizier krijgen.... Wandelen, maar dan wilder en avontuurlijker. Voor de miljoenen (stads)bewoners in de Euregio moet deze spectaculaire natuur aantrekkelijk zijn.

VERBINDINGEN Deze manier van gebiedsontwikkeling verbindt natuur, waterbeheer, recreatie en toerisme. Maar ook slaat zij met excursies, lezingen en een avontuurlijk veldlesprogramma voor scholen, een brug tussen natuur en de lokale bevolking. Voor natuur en landschap is het van levensbelang dat door aankoop en ruil van gronden goede natuurverbindingen ontstaan. Zo kunnen dieren zich veilig door het landschap bewegen, en mensen die van de natuur willen genieten, natuurlijk ook. Met kraamkamers in Eifel en Ardennen, op slechts enkele tientallen kilometers van de Nederlands grens, rolt Zuid-Limburg de groene loper voor lynx, wilde kat en boommarter uit.

COLOFON

TEKST EN SAMENSTELLING ARK Natuurontwikkeling FOTOGRAFIE Leo Linnartz en Twan Teunissen/ ARK Natuurontwikkeling, Marianne Bonten, Patrick van den Burg /FREEnature, Ruud Foppen, Robin Kraaij / Biobeeld, Bob Luijckx /Natuurportret ILLUSTRATIE Jeroen Helmer/ ARK Natuurontwikkeling VORMGEVING Franka van Loon/Buro Brandstof DRUKKERIJ Hub. Tonnaer B.V., Kelpen-Oler

Deze folder is mede tot stand gekomen met steun van het Europese Fonds voor Regionale Ontwikkeling. De Europese Commissie investeert in uw toekomst.

WAAR TE VINDEN Het Drielandenpark ligt in het hart van de Euregio Maas-Rijn, een bedrijvig gebied op de grens van België, Duitsland en Nederland. In deze regio wonen vier miljoen inwoners, floreren vier universiteiten en liggen vier Nationale Parken: Eifel, Hoge Venen, Hoge Kempen en de Meinweg. Kortom: het Drielandenpark ligt in het centrum van een topregio. Toch worden ook delen van het platteland verlaten. Verstedelijking en krimp voltrekken zich vlak naast elkaar en dat plaatst de regio voor nieuwe uitdagingen.

ALLES ZIJN PLEK Sinds 2010 werken ARK Natuurontwikkeling, projectontwikkelaar Habitura en Rentmeesterskantoor van Soest in opdracht van de Provincie Limburg aan een project voor gebiedsontwikkeling in de gemeenten Vaals en Gulpen-Wittem. Een van de hoofdoelen is ontsnippering en versterking van zowel natuur- als landbouwgebieden. Dat gebeurt door landbouwpercelen nabij bestaand natuurgebied aan te kopen en om te vormen tot natuur. Daarvoor in de plaats krijgen agrariërs nieuwe grond aangeboden, op voor hen betere plekken. Landbouwers die als natuurbeheerder een rol willen vervullen, krijgen hiertoe een kans. En landbouwbedrijven die zich verbreden met B & B of camping kunnen gasten een aantrekkelijke, natuurlijke omgeving bieden. Uiteindelijk krijgen honderden hectaren via vrijwillige kavelruil de bestemming die het beste past.

NATUURLIJKE BOSRANDEN Het belangrijkste en grootste natuurgebied in de gemeente Vaals zijn de Vaalser- en Vijlenerbossen. Rond het bos worden landbouwgronden aangekocht voor een natuurlijke bosrandontwikkeling. De overgang tussen het hoogopgaande bos en het open gebied is nu vaak abrupt en met prikkeldraad afgezet. Van nature is een bosrand echter ‘zacht’ door een begroeiing van struiken, lianen en bloemrijke ruigten. Deze ruige, halfhoge vegetatie ontstaat en wordt in stand gehouden onder invloed van begrazing. Ze herbergt een grote rijkdom aan dieren, die hier beschutting en voedsel vinden. Door samenwerking met Staatsbosbeheer, de eigenaar van het bos, kan de ecologische rijkdom van de bosranden sterk groeien, niet alleen rond het bos, maar ook langs kapvlaktes in het bos. Zo wordt de omgeving tevens aantrekkelijker voor wandelaars die vrij willen struinen in een natuurlijke omgeving vol vogels en vlinders.

WATER Het projectgebied in Vaals en Gulpen-Wittem is rijk aan bronnen en bronbeekjes, die het water afvoeren naar de Geul. Waterbeheer is een van de belangrijke thema's van deze tijd, mede door de klimaatverandering. Zowel extreem natte als extreem droge periodes zullen vaker voorkomen, met alle wateroverlast en droogteschade van dien. Om deze gevolgen op te vangen moeten we het water langer vasthouden bij de brongebieden. Dat helpt overstromingen beneden in het dal te voorkomen. Hierbij wordt samengewerkt met Waterschap Roer en Overmaas. In het kader van deze gebiedsontwikkeling worden graslanden met hellingbronnen aangekocht om water vast te houden en natuur te ontwikkelen. Natte graslanden zijn voor landbouw minder geschikt. Een kavelruil met droge grond elders is daarom winst voor drie partijen. Ook het probleem van hellingerosie op akkerland onder invloed van zware regens, wordt opgelost door natuur te ontwikkelen op erosiegevoelige lösshellingen.

HAZELMUIS Tal van soorten profiteren van de ontwikkeling van natuurlijke bosranden, zoals sleedoornpage, grauwe klauwier, roodborsttapuit of hazelworm. De meest aansprekende profiteur is toch wel de zeldzame hazelmuis, die in Nederland alleen in Limburg voorkomt, o.a. langs de Vaalser- en Vijlenerbossen. Het is een roodbruin muisje met

kraalogen en pluimstaartje. In de bosrand voedt hij zich met vruchten en noten en bouwt hij bolvormige nestjes van bladmateriaal. Hij verplaatst zich alleen via boomkruinen, struikgewas en ruigte. Aanplant van hagen langs (oude) perceelsranden door Stichting Instandhouding Kleine Landschapselementen helpt mee aan de uitbreiding van zijn leefgebied.

